

HZ. MUHAMMED SALLALLAHÜ ALEYHİ VESELLEM'İN EĞİTİM LİDERLİĞİ

Yrd. Doç. Dr. Eşref NURAL

Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü
e-mail: esrefnural@hotmail.com

Hüseyin DURGUTER

Milli Eğitim Bakanlığı, Trabzon H.Mehmet Ofluoğlu Ortaokulu Müdürü
e-mail: durguter@gmail.com

Özet

Bu araştırmanın amacı Hz. Muhammed (sallallahü aleyhi vesellem)'in eğitim öğretime verdiği önem, eğitim felsefesi, yöneticilik davranışları ve eğitimsel liderlik özelliklerinin belirlenmesidir. Hz. Muhammed (sallallahü aleyhi vesellem)'in eğitim anlayışı ve öğretmenlik mesleğine bakışı, eğitimci olarak sahip olduğu özellikler, eğitim ve öğretime verdiği önem ve yöneticilik davranışları ortaya konulmaya çalışılmıştır. Araştırmada, nitel araştırma yaklaşımıyla doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır.

Araştırmanın çalışma alanını, Kur'anı Kerim, hadis kitapları (Sahih-i Buhari, Sahih-i Müslim, Sünen-i Nesai, Sünen-i Tirmizi, Sünen-i Ebu Davut, Sünen-i İbn Mace) oluşturmaktadır. Araştırmaya ilişkin verilerin toplanması doküman incelemesi tekniği kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Elde edilen verilerin analizi betimsel analiz yönteminin; çerçeve oluşturma, tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi ve bulguların yorumlanması yöntemleri kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

Araştırma sonucunda Hz. Muhammed (sallallahü aleyhi vesellem) öğretmenlik mesleğinin ve bilimin ne kadar önemli olduğunu, bilimle uğraşanların ibadet yaptıklarını, onların bu uğraşları esnasında Allah yolunda olduklarını, insanlığa faydalı ilim öğrenilmesini, öğrenilen bilgilerin yaşanılan hayatta uygulanmasının gerekliliğini ifade ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Aklın kullanılması, liyakat ilkesine göre hareket edilmesi, insanlara güçlerinin yeteceği kadar, yetenekleri ve donanımları oranında iş yüklenmesi ve sorumluluk verilmesi gerektiği, eğitim liderliğinde sevgi ve merhamet özelliklerinin öne çıktığı ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Eğitimci Peygamber, bilgi, eğitimsel liderlik, eğitim yönetimi

THE PROPHET MUHAMMAD'S EDUCATIONAL LEADERSHIP

Abstract

The aim of this study is to determine the importance given to education, the Prophet Muhammad's philosophy of education, behaviours of management and features of educational leadership. The Prophet Muhammad's educational understanding, his personality and views as a human and a prophet, the characteristics he had as a teacher, the importance he gave to education and training and also the behaviours of management have been tried to be determined. In this study, the document examining method has been used with the qualitative research.

The study consists of the Holy Koran, the Hadis books and other Works in the context. Collecting the datas related to this study has been done with the document examining method. The analysis of the datas acquired has been taken place with the technique of the descriptive analyze.

The Prophet Muhammad has signified that education-teaching and science are very important and has added the necessity of being learned information in the name of humanity and transferring the information to the real life. The necessity of using mind, acting according to the principle of merit and to give people responsibility and work in proportion of their abilities and the priority of love and mercy in educational leadership has emerged.

Key Words: Muhammad as a teacher, information, education-teaching methods, management of education.

1. GİRİŞ

Peygamberler, Allah (c.c) tarafından kendisine gönderilen bilgiyi insanlara bildiren ve öğreten kimselerdir. Bu anlamda, her peygamberin asıl görevinin eğitimcilik olduğunu söyleyebiliriz.

Özelde bir ülkenin, genelde ise insanlığın geleceği olan çocukların bilgi, beceri, iyi insan, mutlu birey olmaları, güzel davranış örnekleri sergilemeleri sağlıklı ve verimli şekilde yetişmelerinin sağlanması eğitim ile olanaklıdır. Eğitim; “*yetenekleri ortaya çıkarmak ve onları geliştirerek beceri kazandıracak istendik davranışlarla, kasıtlı bir şekilde bireyi donatarak ve yaşama hazırlayan, yaşam boyu devam eden bir süreçtir (Nural, 2010:17)*”. Akyüz'e göre (1994) Öğretim; teşkilatlı ve düzenli olarak genellikle bir öğretim kurumunda (okul v.s) öğretmenler tarafından, öğrencilere araç gereç kullanarak bilgi aktarılması ve öğretilmesi çalışmalarının tümüdür.

İslam Dininin ilk emrinin “*Oku*” (*Alak,1*) olması, İslam dininin eğitime çok büyük önem verdiğinin göstergesidir. İslam dininin Peygamberi Hz. Muhammet (s.a.v.) “*Ben ancak bir öğretmen olarak gönderildim*” (*İbni Mace, Mukaddime 17*) sözüyle eğitim ve öğretimin önemine dikkatleri çekmektedir. Bu çalışmada, Hz. Muhammet (s.a.v.)’in eğitimsel liderliği ve eğitim-öğretim etkinliklerinin didaktiği sunulmaya çalışılacaktır.

2. HZ. MUHAMMED (SALLALLAHÜ ALEYHİ VESELLEM)’İN EĞİTİMCİLİĞİ

HZ. Peygamber’in eğitimciliğini geniş bir çerçevede ele almak gerekir. Çünkü O’nun eğitim-öğretim faaliyetleri, günümüzdeki gibi belli yaş ve bilgi düzeyine sahip kişilere, özel bir okul ya da sınıf ortamında yazılı literatürden okuyup yorumlayarak ders verme şeklinde olmamış; çocuk, genç, yaşlı ayrımı yapılmaksızın pek çok insanın bireysel ve sosyal hayat için gerekli olan; meslek edinme, kendini gerçekleştirme, toplum için bir rol üstlenme gibi temel bilgiler ışığında eğitilmeleri yani yaygın eğitim şeklinde gerçekleşmiştir.

HZ. Peygamber ümmiydi. Yani, Kur'an'ın Ankebut suresinde ki (29/48) ifadesiyle okuma yazma bilmezdi. “*Ma ene bi karin*” (ben okumayı beceremiyorum) derdi. Okuma

yazma bilmeyen bir peygamber nasıl olurda eğitim ve öğretim lideri olabilirdi? Hz. Peygamber kendisine peygamberlik görevinin verildiği 40 yaşına kadar Hz. Allah tarafından eğitilmiştir. 610 yılından itibaren, 23 yıl boyunca Kuran-ı Kerim kendisine bölüm bölüm indirilmiştir. 23 yıl boyunca Allah-ü Tela'nın gönderdiği buyruklara göre çevresine eğitim vermiştir.

Hz. Peygamberin okuma yazmasının olmamasının sebebi vardır. Eğer böyle olmasaydı, İslam dinine girmeyenler Kuran-ı Kerim hakkında asılsız söylemlerde bulunabilirlerdi. Bu durumu Kuran-ı Kerim'de, Ankebut suresinde (29/48) Yüce Allah Hz. peygambere; *“Sen bundan önce, ne bir yazı okur, ne de elinle onu yazardın. Öyle olsaydı, batıla uyanlar kuşku duyarlardı”* şeklinde belirtmektedir.

Yine Kuran-ı Kerim'de Hz. Peygamberin okuması yazması olmadığına değinip, fakat O'nun doğruları söylediği, söylediklerine inanılması gerektiği şöyle açıklanıyor:

“De ki; ey insanlar! Ben sizin hepinize Allah'ın resulüyüm. O Allah ki, göklerin ve yerin bütün mülkü O'nundur. O'ndan başka hiçbir ilâh yoktur. Öldüren de, dirilten de O'dur. Bundan dolayı gelin, Allah'a ve resulüne iman edin. Allah'a ve Allah'ın bütün kelâmına iman etmiş bulunan o ümmî peygambere, evet ona uyun ki, hidayete erebilesiniz” (Araf, 7/158).

3. HEDEF; İYİ İNSAN YETİŞTİRMEK

Hz. Muhammed'in eğitimdeki hedefi, iyi bir insan yetiştirmektir. Yani taklitten uzak, devamlı kendini geliştiren, doğruyu ve yanlış, zararlı ile faydalıyı ayırt etme yeteneğine sahip, bilgi ve kavrama gücü olan, kişilikli bireyler yetiştirmektir. Bu hedefe varabilmek için sözel anlatım, uygulamalı kazanımlar, okumak, eğitim, bilgi ve teknik gerekmektedir. “İnsanı Kamil” yani olgun insan, evrensel insan arzulanan bir hedeftir.

“Yetişmiş, her bakımdan olgunlaşmış, yaşadığı zamanın gerekleriyle donanmış, ileriye görebilen insanın bir takım özellikleri vardır. Evrensel İnsanın özellikleri:

- *Kendi ana dilini en iyi şekilde konuşabilme*
- *Kendi ana dilinin dışında en az bir yabancı dil konuşabilme*

- İlgi ve yeteneğine uygu en az dört yıllık bir yüksek okul mezunu olabilme
- İlgi ve yeteneğine uygun en az bir dalda derinlemesine uzmanlaşabilme
- Üst düzeydeki ilgi ve yetenekle, dışında birkaç dalda genişlemesine uzmanlaşabilme
- Arı kültürüne sahip olabilme
- Yaşam boyu spor yapmayı ilke edinme
- Yaşam boyu güzel sanatlarla ilgilenmeyi ilke edinme
- En az bir müzik aletini kullanabilme
- Resim okuyabilecek kadar bilgi sahibi olabilme
- Bilgisayar okur-yazar olma özelliklerini gerektirir (Nural 2008:177)''.

4. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmada, veri toplama aracı olarak, nitel araştırma yaklaşımıyla doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. *“Doküman analizi, araştırılması hedeflenen olgu ya da olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım & Şimşek, 2008, s. 187)”*. Dökümanlar; Kur'an-ı Kerim, Kütübü Sitte (Sahih-i Buhari, Sahih-i Müslim, Sünen-i Nesai, Sünen-i Tirmizi, Sünen-i Ebu Davut, Sünen-i İbn Mace) ve Hz. Muhammed (sallallahü aleyhi vesellem)'in hayatını anlatan siyer kitaplarıdır.

5. VERİLERİN ANALİZİ VE YORUMU

Verilerin analizinde Betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. *“Bu yaklaşıma göre, elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır (Yıldırım & Şimşek, 2008, s. 224)”*.

Betimsel analizin amacı, ham verilerin okuyucunun anlayabileceği ve isterlerse kullanabileceği bir biçime sokulmasıdır. Betimsel çözümlemede elde edilen veriler daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Bu çözümlemede, görüşülen ya da gözlenen bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verilir (Yıldırım & Şimşek, 2008: 224)''.

6. BULGULAR VE YORUM

6.1. Güven Veren Bir Lider

Doğruluk; sözlerde, konuşmalarda, davranışlarda, dürüst ve güvenilir olmaktır. Aynı zamanda doğruluk; duygu, düşünce ve davranışların da güzel olmasıdır. Doğruluk genelde üç başlık altında toplanır. Bunlar ise; niyette doğruluk, sözde doğruluk ve davranışlarda doğruluktur.

Sıdk yani doğruluk peygamberlerin özelliklerindedir. Peygamberleri kendilerine örnek alan inanmış insanlar için ise en güzel bir ahlakıdır. Doğru insan her yerde, her zeminde, her toplulukta itibar görür, kendisine güven duyulur.

Kuran-ı Kerim'in değişik ayetlerinde gerçek mümin olmayı insanın söz, davranış ve eylemlerinden, iç dünyasına ve kalbinden geçirdiklerine kadar, her şeyini sıdk üzerine dizayn etmesi, kurgulaması istenmiştir. Hayatında doğruluktan ödün vermeden yaşamaya niyet edenler, *“Deki: Rabbim! Gireceğim yere doğrulukla girmeye, çıkacağım yerden doğrulukla çıkmaya beni muvaffak eyle” (İsra 17/80)* şeklinde doğruluktan ayrılmamak için duada bulunmalıdır. Sıdkın ilk basamağı insanın iç dünyasında oluşur. Önce zihniyette doğru olmalı ve güzel eylemlerde bulunmaya istekli olunmalıdır. Ayrıca doğruluğu arzu eden bir insan, bu konuda kararlı olmalı, duruşundan ödün vermemelidir.

Sıdkın (doğruluğun) kişiyi nasıl yüceltip Cennet'e götüreceğinin canlı bir örneğini Kuran-ı Kerim şöyle kaydeder. Ka'b İbn-i malik, nefesine uyup Tebuk seferine (savaşına) katılmamıştır. Bu sefere katılmamakta O, yalnız değildir, pek çok münafıkta bu seferden yan çizmiştir. Ama sefer dönüşü, Resulullah (s.a.v) katılmayanları sorguya çekince herkes bir mazeret uydurur, özür beyan eder ve Aleyhisselatü vesellem de özürlerini kabul eder. Ka'b İbn-ü Malik, özür uydurmayıp, suç itirafında bulunan yani sıdk'tan ayrılmayan üç samimi Müslüman'dan biridir. Rasülullah bunları : *“Allah'ın emri gelinceye kadar kimse onlarla konuşmayacak”* diye cezalandırır. Elli gün kadar soyutlanma ve boykot edilme hayatı yaşarlar. Bizzat Kuran-ı Kerim'in ifadesiyle *“Bütün genişliğine rağmen dünya onlara dar gelecek”* kadar sıkıntılar çekerler. Ancak, sonunda doğruluklarının ödülü olarak lütufların en büyüğü, en şahanesi olan aff-ı İlahiye'ye mazhar olurlar (Canan, 1997:117). *“... Allah, tevbe ettikleri için onların*

tövbelerini kabul etmiştir. Çünkü O, tövbeleri kabul eden, merhametli olandır. Ey iman edenler! Allah'tan sakının ve doğrularla beraber olun!” (Tevbe 117-119).

Başta Ka'b ve diğer iki arkadaşını bu ilahi lütfâ mazhar kılan tek şey doğru sözlü olmaları, sıdk'tan ayrılmamaları idi. Rabbimiz Teâlâ hazretlerinin, olayı özetleyip, affettiğini belirttikten sonra: “Ey iman edenler, Allah'tan sakının; doğrularla beraber olun” buyurması, af, ittika (sakınma) ve sıdk arasındaki sıkı ilişkiyi belirtmiş olmaktadır (Canan, 1997: 9-218).

Doğruyu konuşmak bazen insanın zararınaymış gibi gelebilir. Ama sonuca bakıldığında, ya da işin türüne göre uzun vadeli olarak kazananın kim olduğuna bakıldığında, doğruyu söyleyen olduğunu görülür.

Peygamber Efendimiz, doğruluğun ve yalanın niteliğini şöyle açıklıyor bizlere:

“Size doğruluk yaraşır. Doğruluk insanı iyiliğe, o da cennete çeker, götürür. İnsan, kendini bir kere doğruluğa verip, o yola yöneldi mi, hep doğru söyler, doğruyu araştırır. Böylece insan, Allah katında “Sıddık” olarak yazılır.

Yalandan sakınınız. Yalan insanı fücra, bataklığa, o da cehenneme ulaştırır. Bir insan, kendini bir kere yalana kaptırdı mı, daima yalan söyler, neticede Allah katında yalancı olarak yazılır” (Buhari, Edep 69, Müslim, Birr 105, Ebu Davut, Edep 80).

Hız. Peygamber, yalancılığın bir Müslümanın sahip olmaması gereken kötü özelliklerden en başta geleninin olduğunu belirtmektedir. Müslümanın nefesine veya şeytana aldanarak hırsızlık veya korkaklık gibi kötü ahlakları yapabileceğini ama asla yalan söyleyemeyeceğini hadisi şeriflerinde belirtmektedir.

Eğitim liderinin öncelikli ve en ehemmiyetli işi yavrularımıza doğruluk gerdanını hediye etmesi, onların sözlerinden, niyetlerinden ve davranışlarından buram buram “doğruluk” yakutunun parıltılarının etrafına saçılmasını sağlamak olmalıdır. Bu uğraşta eğitimcinin kendisi ise bu genç dimağlara, kutup yıldızı gibi yol göstermeli, sözleri ve özellikle de davranışlarıyla onları güneş gibi aydınlatmalıdır.

Hazreti Muhammed (sav) 40 yaşına kadar, yani; daha kendisine peygamberlik görevi verilmeden önce, insanlar arasında doğruluğu, dürüstlüğü, asla yalan konuşmaması ve emaneti koruması konusunda kendisine tam olarak güvenilen bir insandı. Bu özelliklerinde dolayı Hz. Muhammet'e "Muhammedül Emin" yani "Güvenilir Muhammet" diyorlardı.

Hazreti Peygamberimiz açıktan insanları İslam dinine davet etmesi emrolunduğunda Safa tepesinden Kureyşlilere; "Size şu dağın ardından düşman atlılarının gelmekte olduğunu söylesem inanır mısınız?" deyince, "Evet inanırız. Çünkü sen hayatında asla yalan söylemedin!" cevabını vermişlerdi (Ertuğrul, 2006:193).

Peygamber Efendimizin doğruluk ahlakının önem derecesini bildiren, insanları yapmaya özendirdiği ve sözünde, işinde dürüstlükten ödün vermeyen insanları maddi olmayan bir ödülle müjdelediği görülür:

"Bana şunlar hakkında söz verin, bende size cenneti müjdeleyeyim:

- ✓ *Konuştuğunuz zaman doğruyu konuşun*
 - ✓ *Söz verdiğiniz zaman sözünüzü yerine getirin*
 - ✓ *Size emanet edileni koruyun!...(Ahmet b. Hanbel, Müsned 5:323)*
- şeklinde "cennet" ödülüne sahip olmanın ön şartlarını saymıştır.

Bu dünyaya ve insanlara veda ederken, Veda Hutbesi'nde Peygamberimiz şöyle sesleniyor;

"Ey Ashabım!

Kimin yanında bir emanet varsa onu sahibine versin. Borç mutlaka yerine verilecektir. Kiralanan şey sahibine iade edilecektir. Hediyeler hediye ile karşılır. Başkalarına kefil olanlar, kefaletin mesuliyetini de üzerine almış olur" (Arıkan,1998:329).

6.2. Hz. Peygamberimiz İzin İsterdi

Buradaki izin almaktan kast edilen izin, başkasının evine girerken veya aile içerisinde aile fertlerinden her hangi birinin odasına girerken veya bir makam odasına girerken alınan izindir.

İzin almadan hiçbir yere girilmez. Yüce Mevlamız Kuran-ı Kerim’de “*Ey iman edenler! Kendi evleriniz dışındaki evlere, sahiplerinden izin isteyip onlara selam vermeden girmeyiniz*” (Nur, 27) buyurmaktadır. Evlere girerken, makam odalarına girerken izin almamız ve selam vererek girmemiz Rabbimizin öğüdüdür.

Peygamberimiz izinsiz başkasının evine değil girmeyi, bakmayı bile yasaklamıştır. Çünkü ev, o evde yaşayanların mahrem yeri, gizli ve saklı yeridir. Başkalarının izinsiz girmesi veya bakması, görmesi hanede yaşayanları oldukça rahatsız eder. Peygamberimizin (sav) kendi evine pencereden izinsiz bakmış olan bir adama, elindeki tarağı göstererek : “*Bilseydim ki bakıyordun, şu tarağı gözüne sokardım*” diyerek bu konuda gösterilmesi gereken davranışı, çok şiddetli bir uyarıyla beraber açıkladığı görülür. Peygamberimiz, bir evin kapısını çalarken, kapıya yüzünü dönerek değil yan dönerek durmayı emretmiştir. Rasulullah’ın (s.a.v.) evlere veya diğer yerlere girerken nasıl izin almamız gerektiğini, Rıb’i ibnu Hiraş, Beni Amir’e mensup bir adamdan bizlere şöyle naklediyor:

“Resulüllah (s.a.v) bir evde bulunduğu sırada, yanına girmek için:

“Girebilir miyim?” diye izin istedi. Aleyhissalatü vesselam hizmetçisine:

“Çık, şu gelene izin isteme adabını öğret, bu maksatla ona: “Essalamün aleyküm, girebilir miyim?” demesini söyle!” buyurdu. Adam bunu işitmişti, (hizmetçiyi beklemeden):

“Esselamü aleyküm, girebilir miyim?” dedi. Resulüllah (aleyhissalatü vesselam) da adama izin verdi, o da girdi (Ebu Davut, Edep 137).

Genellikle devlet dairelerinde veya makam odalarında bazı yönetici anlayışlarından dolayı veya uygulama farklılıklarından dolayı izin alarak odaya girme şekillerinde farklı uygulamalar olabilir. İzin almadan veya izne delil olacak bazı işaretler kullanılabilir. Ziyaretçiler bunları bilirler ve izin anlamına gelen bu davranışları yaparak içeri girerler. Peygamber efendimizin bu konuda ki uygulaması şöyledir; “*Senin yanına girmen için iznin, perdenin kaldırılması ve benim fısıltımı işitmendir. Seni ben men edinceye kadar iznim böyle devam edecek*” (Müslim, selam 16) diyerek bu duruma işaret etmektedir.

6.3. Gücünün Yeteceği Kadar Sorumluluk

Sorumluluk; Kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesidir (Türk Dil Kurumu). Yönetim alanında ise sorumluluk; “kişinin davranışlarının olumlu yada olumsuz sonuçlarına katlanmasıdır” şeklinde tanımlanabilir.

Sorumluluk verilen kişilere yetkileri de verilmelidir. Kişilere sorumluluklar yüklenirken, gerçekleştirme gücü ve donanım yeterliliğiyle orantılı verilmelidir. Yapamayacağı sorumluluklar yüklememelidir.

Yüce Mevla'mız Kuranı Kerimde bu konuda şunları söylemektedir;

“Allah hiç kimseye gücünün yeteceğinden başka yük yüklemez. Herkesin kazandığı hayır kendisine, yaptığı kötülüğün zararı yine kendisinedir. Ey Rabbimiz, eğer unuttuk ya da yanıldıysak bizi tutup sorguya çekme! Ey Rabbimiz, bize bizden öncekilere yüklediğin gibi ağır yük yükleme! Ey Rabbimiz, bize gücümüzün yetmeyeceği yükü de yükleme! Bağışla bizi, mağfiret et bizi, rahmet et bize! Sensin bizim Mevlamız, kâfir kavimlere karşı yardım et bize” (Bakara suresi, 2/286).

Görüldüğü üzere Yüce Allah hiç kimseye gücünün yeteceğinden fazla yük yüklememektedir. Ancak, bu durumu bilmekle beraber Yüce Allah'ın bizlere gücümüzü aşacak yük vermemesi konusunda dua etmemiz gerektiği de aşikârdır.

Sorumluluk verme ve bu sorumluluktan dolayı hesap sorma aşamasına gelmeden önce, sorumluluğu alan kişiye tebliğ yapılması, gerekiyorsa eğitim verilmesi, ihtiyacı olan donatımının sağlanması gerekir.

Kuran-ı Kerim'de Yüce Allah bu konuyu şöyle anlatmaktadır;

“İnkâr edenler bölük bölük cehenneme sevkedilmektedir. Nihayet oraya vardıklarında kapıları açılır ve bekçileri onlara: "İçinizden size Rabbinizin âyetlerini okuyan, bu gününüzle karşılaşacağınıza dair sizi uyaran peygamberler gelmedi mi?" derler. Onlar da: "Evet geldi" derler. Fakat kâfirler üzerine azab kelimesi hak oldu” (Zümer suresi,

39/71) ayetinde sorumluluktan önce haber vermeyi, eğitim yapmayı, bilgilendirmeyi, beklenen sonucu bildirmeyi ve ondan sonra hesap sormak gerektiği mesajı verilmektedir.

Yine Yüce Allah İsrâ suresinde bu duruma işaret etmekte ve; *"Biz bir Peygamber göndermedikçe kimseye azap edecek değiliz"*(İsrâ/15) buyurarak tebliğin önemine işaret etmektedir.

Bununla birlikte Cenabı Hak, kullarının menfaatine olacak şekilde kolaylıklar verir. İnşirâh suresinde de Yüce Allah; *"Muhakkak ki her güçlükte beraber bir kolaylık vardır .."* (İnşirâh suresi, 5) buyurarak, kolaylıklarında verildiğini bildirmekte, insanların gerçekleştirmesi çok güç gibi görünen işleri, çalışarak alınteri akıtarak kolay hale getirebileceklerine işaret etmektedir.

6.4. Eylem İçin Niyet

Niyet; azim, kasıt, kesin isteme, kalbin bir şeyi bilmesi, kalbin bir şeye karar verip, o işin niçin yapıldığını bilmesi anlamında bir fıkıh terimidir. İslam dininde niyet çok önemli bir yere sahiptir. Niyet; isteyerek ve bilerek karar vermektir. Niyette kalp önemlidir. Kalpte olanı insanlar bilemez. Kalbin içindeki niyetleri, kararları, planları, düşünceleri ancak Allah bilir. Kuranı Kerimde Yüce Allah : *"De ki: "İçinizdekini gizleseniz de, açığa vursanız da Allah onu bilir. Göklerdeki her şeyi, yerdeki her şeyi de bilir. Allah her şeye hakkıyla gücü yetendir"* (Ali İmran, 3/29) buyurarak bu durumu tüm açıklığıyla insanların bilgisine sunmaktadır.

Peygamber Efendimiz; *"Mü'minin niyeti, amelinden hayırlıdır"* (Mecmeu'z-Zevâid, 1/61,109) buyurarak yapılan eylemden çok niyetin önemli olduğuna vurgu yapmaktadır.

İnsanlar öncelikle karar verirler. Ondan sonra eyleme geçerler. Karar verme iş başarımı ve planlaması için en önemli organdır. Simon'a göre, karar verme planlamanın kalbidir (Nural, 2010). Yüce Allah *"(Yapacağın) işlerde onlara da danış, bir kere de azmettin mi, artık Allah'a dayan"* (Ali İmran, 159) buyurarak düşünüp, danışarak karar verip, sonra da verilen karardan dönülmemesini, alınan kararın gerçekleştirilmesi için istekli ve istikrarlı olunması gerektiğini belirtmektedir.

İslam dinini yayma konusunda Allah'ın emirlerini insanlara bildirmekte, insanlığı kurtuluşa, huzur ve mutluluğa götürmede kararlılık sahibi olan Hz. Peygambere bu davasından vazgeçmesi için baskı ve engellemelerden bir fayda göremeyen Kureyş liderleri peygamberimize başkanlık, mal-mülk ve en güzel kadınlarla evlendirmeyi teklif ettiler. Ama Hz. Peygamber sallallahü aleyhi vesellem, onların bu tekliflerini yüzlerine çarptı. İbn-i Hişâm, Hz. Peygamber sallallahü aleyhi vesellemin Ebu Talib'e şöyle buyurduğunu bildirmiştir: *"Amcacığım! Kureyş kabilesi sağ elime güneşi, sol elime de ayı koysa yine de Hakk'ı anlatmaktan vazgeçmeyeceğim"* (Ahmed bin Hanbel) şeklinde cevap vererek kararlılığını göstermiştir.

Peygamber Efendimiz niyetlerin iyi olmasını, niyetlerde Allah rızasının gözetilmesini istemiş, niyeti bozuk olanları ikaz etmiştir. Bu bağlamda eğitimcilerinde niyetlerinin düzgün olması, önündeki öğrencileri, Peygamberimizin; *Sizden biriniz, kendisini için istediğini kardeşi içinde istemedikçe gerçek anlamda inanmış olamaz"* (Buhari, İman, 7, Müslim, İman 71) sözünün ruhuna uygun olarak öğrencilerini, kendi çocukları olarak kabul edip eğitim vermesi beklenir.

Niyetin öneminin çok açık olarak görüldüğü bir olay ise şöyledir: Resûlullah (s.a.v) buyurdular ki: *"Ameller niyetlere göredir. Herkese niyet ettiği şey vardır. Öyleyse kimin hicreti Allah'a ve Resûlü için ise, onun hicreti Allah ve Resûlüdür. Kimin hicreti de elde edeceği bir dünyalığa veya nikâhlanacağı bir kadın için ise, onun hicreti de o hicret ettiği şeydir"* (Buhârî, Bed'ü'l-Vahy 1). Bu sözleri, Allah Resûlü hicret ettiklerinde söylediklerinden bu sözde ana tema hicrettir. Bu sözlerin söylenmesine neden olan olay ise şu şekilde olmuştur: Mekke'den Medine'ye herkes Allah için hicret ediyordu. Ancak ismini bilemediğimiz bir sahabe, sevdiği Ümmü Kays adındaki bir kadın için hicret etmişti (Kastalanî, İrşadü's-Sârî, 1/55) Şüphesiz bu zat bir mü'mindi ama niyet ve düşüncesi davranışlarının önünde değildi...

O da bir muhacirdi ama Ümmü Kays'ın muhaciriydi. Ancak Allah için katlanılabilecek bunca meşakkate o, bir kadın için katlanmıştı. İsim söylenmeden, bu olay, Allah Resûlü'nün yukarıda söylediğimiz mübarek sözüne konu olmuştur. Sebebin özelliği, hükmün genellenmesine engel değildir. Onun için bu hadîsin hükmü, geneldir, her işi ve

herkesi kapsar (www.sorularlaislamiyet.com). Bu olay ve hadis, yapılan her şeyin edilen niyete göre değer kazandığını göstermektedir.

İyi niyete dayanmayan, sadece gösteriş için yapılan ibadetlerin ve güzel davranışların Allah katında hiçbir değeri bulunmadığını Peygamber Efendimiz ibretli bir örnekle ortaya koymuştur. Bu hadis-i şerife göre; “Kıyamet gününde ilk defa bir şehit hakkında hüküm verilecek. Allah Teâlâ ona ne yaptığını sorduğunda:

- “Senin uğrunda çarpıştım, şehit edildim”, diyecek. Fakat Cenab-ı Hak ona:

- “Yalan söyledin. Sana cesur adam desinler diye çarpıştın” diye buyuracak ve o adam yüz üstü sürüklenerek cehenneme atılacak.

Daha sonra ilim öğrenip öğretene ve Kur'an okuyan bir kimse getirilecek. Ona da ne yaptığı sorulacak.

- “İlmi öğrendim ve öğrettim. Senin rızanı kazanmak için Kur'an okudum”, diyecek.

Allah Teala ona:

- “Yalan söyledin. İlmi, sana alim desinler diye öğrendin. Kur'anı ise, güzel okuyor desinler diye okudun. Nitekim öyle de denildi”, buyuracak. O adam da yüzüstü sürüklenerek cehenneme atılacak. Hadis-i şerifin devamında zengin bir kimsenin huzura getirileceği, onun da malını Allah rızası için harcadığını söyleyeceği, ona, "cömert adam" desinler diye malını sarfettiği söyleneceği ve diğerleri gibi onun da cehenneme atılacağı belirtilmektedir (www.islam-tr.net). Görüldüğü üzere yapılan bütün işlerin gerçek değeri kalplerdeki niyetlere göredir.

Niyetlerin güzel olmasını, hoşgörülü olmayı, başkalarını düşünmeyi ve kul hakkına girmemeyi öğütleyen dinimiz, kötü durumda olanların korunmasını, kollanmasını istemiştir. Hz. Ebu Hüreyre (radıyallahu anh) anlatıyor:

"Resulullah (aleyhissalatu vesselam) buyurdular ki: "Bir adam: "Bu gece mutlaka bir sadaka vereceğim!" deyip, sadakasıyla çıktı. Fakat (farkına varmadan) onu bir hırsızın avucuna sıkıştırdı. Sabah olunca herkes: "Bu gece bir hırsıza sadaka verilmiş!" diye dedikodu yaptı.

Adam:"Ya Rabbi bir hırsıza sadaka verdiğim için sana hamdediyorum" dedi ve ilâve etti: "Ancak mutlaka bir sadaka daha vereceğim!" Yine

sadakasıyla çıktı. (Gece karanlığında bu sefer de) bir zaniyenin avucuna sıkıştırdı.

Sabahleyin herkes: "Bu gece bir zâniyeye sadaka verilmiş!" diye dedikodu yaptı. Adam: "Allah'ım bir hırsız ve zâniyeye sadaka verdiğim için sana hamdolsun! yine de bir sadakada bulunacağım!" dedi. Sadakasıyla birlikte sokağa çıktı. (Karanlıkta) bu sefer de bir zenginine eline sıkıştırdı. Sabahleyin herkes: "Bu gece bir zengine sadaka verilmiş!" diye dedikodu yaptı.

Adam: "Allah'ım, bir hırsız, bir zâniyeye ve bir zengine sadaka verdiğim için sana hamdediyorum!" dedi. (Bilahare rüyasında ona gelip şöyle denildi):

"Senin sadakaların kabul edildi. Şöyle ki: (İhlasla yani Allah rızası için vermen sebebiyle) hırsızın hırsızlıktan vazgeçip iffete gelmesi, zâniyenin zinadan vazgeçmesi, zenginine ibret alıp Allah'ın kendine verdiklerinden tasadduk etmesi umulur" (Buhari, Zekât 14; Müslim, Zekat 78, Nesâi Zekat 47).

Bu hadisi şerifte ise; toplumda dezavantajlı durumda bulunan insanları kazanmak, onların da güzel bir hayata sahip olmaları için, onların yararına yapılan ve niyetten başlayan empatik bir uygulama olduğu görülür.

6.5. Akla Önem Verirdi

Peygamber Efendimizin (sav) akla çok büyük değer verdiği, akılla gönderildiğini, işlerini akılla yaptığı, bunun yanında, sorgu ve ödüllendirmenin de akıl üzerine olacağını açıklıyor. Hz. Peygamber (sav) bir soru üzerine: "Ben akılla gönderildim, akılla emrolundum. İnsanlar akılla sorulacaklar ve akılla mükâfatlandırılacaklar" (İbniArrâk, I, 221) demektedir.

İslam dini akla ve akılı kullanmaya ayrı bir önem vermiştir. Akıl, doğru ile yanlış ayırt edebilme yeteneğidir. Yaptığı eylemleri isteme gücü çerçevesinde akılla yapabilen insan için sorumluluğunun şartıdır. İslam dinine göre sorumluluğun zamanı ve şartı ergenlik çağına gelmiş olmanın yanında akıl sağlığının da yerinde olmasıdır. Akıl nimetinden mahrum olan insan için sorumluluk yoktur.

Bunun yanında Peygamber Efendimiz, İbni Abbas'tan nakledildiğine göre: “Üç kişiden kalem, sorumluluk kaldırılmıştır. Uyanana kadar uyuyandan, iyileşene kadar deliden ve akledene, akıl baliğ olana kadar çocuktan” (Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebir*, XI, 89) buyurarak akli olmayanlarda veya aklını kullanabilme yaşına erişmeyenlerde sorumluluğun olamayacağını belirtmektedir.

Peygamber Efendimizin akıl ile ilgili hadislerinde, aklın ilk yaratılan şey olduğu, Allah tarafından insanlar arasında farklı ölçülerde taksim edildiği, Yüce Allah'ın akıllı kişiyi övdüğü, akli olmayanın dininin olmadığı, akılla rızıklananın kurtuluşa erdiği, aklın mü'minin işareti olduğu, Hz. Peygamber'in aklının artması için duâ ettiği, başkanlık ve yönetimin akıl ile olduğu, saygınlığın akıl ile kazanıldığı, insanlara, akılları oranında konuşmanın emredilmiş olduğu, yaptıkları ibadetlerin mantığını kavrayanların en çok sevap kazandıkları ve diğer insanlardan üstün oldukları gibi konular üzerinde durulmuştur (Kilinçli, 2007).

Kuranı Kerimde akıl nimetine sahip olanların bunu kullanmaları istenmekte ve akli kullanarak öğüt almaları, doğruyu bulmaları istenmektedir. Zümer suresinde; “...De ki: Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu? Doğrusu ancak akıl sahipleri öğüt alır” (Zümer suresi, 9) buyurarak akıl sahiplerinin bilgi edinmesi ve bunu kullanması istenmektedir. Yüce Allah'ın akli kullanmayanları ikaz ettiği görülür “Andolsun, size öyle bir kitap indirdik ki sizin bütün şeref ve şanınız ondadır. Hala aklınızı kullanmayacak mısınız?” (Enbiya suresi, 10) buyurarak akli kullanmayı emretmektedir.

İnsanı gerçek anlamda özgür kılan, ona kişilik kazandıran aklıdır. Akıl insanı insan yapan, diğer canlılardan ayıran en büyük özelliktir. Allah'ın yarattıkları içinde sadece insana verdiği özel bir hediyedir. Bundan dolayı aklın kullanılması gerekir. Nitekim Yüce Allah, aklını kullanmayanların kötü bir sonuçla karşılaşacaklarını haber vermektedir. “...Allah azabı aklını kullanmayanlara verir” (Yunus suresi, 100) buyurarak bu ince ve çok önemli konuyu insanlara tebliğ etmektedir.

Yine Bakara suresinde Allah'ı tanımayan, eski sapkınlıklarına devam edenlerin akıllarını kullanmayarak düştükleri bu durum şöyle tasvir edilir: “O kâfirlerin hali, sadece bir çağırma veya bağırmandan başkasını işitmeyerek haykıranın haline benzer; onlar

sağırdırlar, dilsizdirler, kördürler, akıl da etmezler” (Bakara suresi, 171) buyrulurak akli kullanmamanın doğurduğu sonuçlar ortaya konmuştur.

H.z. Peygamber ’in (sav) hanımı H.z. Âişe (ra) peygamberimize:

“Dünyada kullara verilen en üstün şey nedir?” diye sorunca H.z. Peygamber: “Akıldır ” dedi. Âişe: “Ahirette nedir?” dedi. H.z. Peygamber: “Allah rızasıdır” dedi. Âişe: “Ey Allah ’ın Rasulü, akıllı kimse mi yoksa gecelerini ibadetle, gündüzlerini oruçla geçiren ve Allah yolunda savaşa katılan kişi mi daha faziletlidir?” dedi. H.z. Peygamber: “Ey Âişe zaten bu saydıklarımı akıllılar yapar” dedi. (İbniArrâk, I, 222).

Görüldüğü üzere Peygamberimiz (s.a.v) en kazançlı kişinin hem akli olan, hemde bu aklini kullanarak güzel amel işleyen kişi olduğunu belirtmektedir.

6.6. Düşünen Birey Olmak

Düşünmek, Kuranın ifadesiyle tefekkür etmektir. Düşünmek yani tefekkür, insana ait olan bir özelliktir. İnsan, akıl sahibi olmasıyla diğer canlılardan farklıdır.

Ancak, tefekkür sayesinde diğer bütün varlıklardan ayrılır ve üstün olur. Kuranı Kerimin bir çok yerinde H.z. Allah “niçin düşünmüyorsunuz?” diye sormakta veya “umulur ki düşünürsünüz” demektedir. Mü’minun suresinde ise; *“Öyle ise siz hiç düşünüp taşınmaz mısınız?” de (Mü’minun suresi, 85) şeklinde sormaktadır. Yine pek çok ayette misaller verdiklerini bununla insanların düşünmeleri gerektiği söylenmektedir. Allah; “Biz bu Kur’ân’ı bir dağa indirseydik, Allah’ın korkusundan onu baş eğmiş, parça, parça olmuş görürdün. Bu misalleri düşününler diye insanlara veriyoruz (Haşr suresi, 21) buyurarak düşünmenin gerekliliğini işaret etmektedir.*

Yine Ra’d suresinde H.z. Allah; *“Yeryüzünü enine boyuna yayıp döşeyen, onda oturaklı dağlar ve ırmaklar meydana getiren ve yeryüzünde meyvelerin hepsinden iki çift yapan O’dur. Sürekli olarak gece ile gündüzü birbirine dolamaktadır. Düşünecek olan bir kavim için bunda muhakkak ki, ibretler vardır (Ra’d suresi, 3) buyurarak yeryüzünün şekillerinin, gece gündüz oluşumunun her birinin düşünmeye vesile olup, ibret alınması gereken işaretler olduğunu beyan etmektedir. Hud suresinde ise; “Bu iki*

ayrı grubun meseli, kör ve sağır ile gören ve işiten gibidir. Bunlar hiç eşit olabilirler mi? Hâlâ düşünmeyecek misiniz?" (Hud suresi, 24) şeklinde benzetim kullanarak "düşünmeyecek misiniz?" diye sormaktadır.

Bununla birlikte Hz. Allah aklın kullanılıp, bunun sonucunda düşünme eyleminin gerçekleşmesini istemektedir. Enfal suresinde; "Ey iman edenler, Allah'a ve Resulü'ne itaat edin. İşitip durduğunuz halde onun emirlerinden yüz çevirmeyin! Ve işitmedikleri halde "işittik" diyenler gibi olmayın! Çünkü yeryüzünde dolaşan canlıların Allah katında en kötüsü anlamayan ve düşünmeyen sağırlarla dilsizlerdir (Enfal suresi, 20-22) diye buyurarak aklını kullanıp düşünmeyenlerin içinde buldukları durumu açıklamaktadır. Görüldüğü üzere Yüce Allah evrenden, tabiattan örnekler vererek, akıl nimetine sahip olan insanların bunları düşünmelerini, yorumlamalarını ve sonuca ulaşmalarını istemektedir.

Bunun yanında düşünüp, akletmek gerçek ilim sahibi olanların niteliğidir. Gerçek akıl sahipleri, gerçek âlimlerdir. Hz. Allah; "İşte biz bu temsilcileri insanlar için getiriyoruz; fakat onları ancak bilenler düşünüp anlayabilir" (Ankebut suresi, 29/43) buyurarak aklın görevinin; araştırma, düşünme ve gerçeği bulma olduğunu vurgulamaktadır.

Hz. Peygamber (s.a.s)'e en çok etki eden ayetlerden biri, tefekkürle (düşünme) ilgilidir.

"İki kişi Hz. Âişe (r.a)'ı ziyaret etmişler. Onlardan biri, "Hz. Peygamber (s.a.s)'de gördüğünüz etkileyici bir şeyi bize anlatır mısınız?" deyince, Hz. Âişe (r.an) şöyle demiştir: Resulullah (s.a.s) bir gece kalktı, abdest alıp namaz kıldı. Namazda çok ağladı. Gözlerinden akan yaşlar sakallarını ve secde esnasında yerleri ıslattı. Sabah ezanı için gelen Hz. Bilâl (r.a): "Ya Resulullah (s.a.s)! Geçmiş ve gelecek bütün günahlarınız affedildiği halde, sizi ağlatan nedir?" deyince, O: "Bu gece Yüce Allah bir ayet indirdi. Beni bu ayet ağlatmaktadır" dedi ve ayeti okudu: "Göklerin ve yerin yaratılışında, gecenin ve gündüzün gidip gelişinde elbette aklıselim sahipleri için ibret verici deliller vardır" (Âl-i İmrân, 3/190). Ondan sonra Resulullah (s.a.v): "Bu ayeti okuyup da üzerinde tefekkürde bulunmayan, düşünmeyen kişilere yazıklar olsun" dedi.

Bu ayette, tefekküre davet edilen akıl sahiplerinin durumunu açıklayan bir sonraki ayetin meâli de şöyledir: *"Onlar ayakta, oturarak ve yanları üzerine yataarken Allah'ı anarlar, gözlerin ve yerin yaratılışı üzerinde tefekkür ederler, düşünürler. Rabbimiz derler, bunu boş yere yaratmadın, sen yücesin, bizi ateş azabından koru!.." (Âl-i İmrân, 3/191).*

6.7. Paylaşımçı Lider

Dinimiz paylaşımına büyük önem vermiş, Yüce Allah; *"Siz namazı hakkıyla kılmaya bakın ve zekatı verin! Kendi nefsiniz için her ne hayır yaparsanız, Allah katında onu bulursunuz. Muhakkak ki, Allah bütün yaptıklarınızı görmektedir (Bakara suresi, 110)* ayetiyle paylaşım ibadeti olan "zekat" ibadetini emretmektedir. Toplumumuzda ihtiyacı olanlarla, öğrenim gören öğrencilere çeşitli isimler altında paylaşım yapıldığı görülür. Yüce Allah; *"De ki: "Gerçekten Rabbim kullarından dilediği kimseye rızkı hem genişletir, hem daraltır. Her neyi hayra harcarsanız O, onun yerine başkasını verir. Hem O, rızık verenlerin en hayırlısıdır" (Sebe suresi, 39)* buyurarak, paylaşımında bulunanlar açısından hayırlı yerlere ve hayırlı işlere harcananların kayıp değil kazanç olduğunu haber vermekte, bunların yerine yenisini vereceğini açıklamaktadır.

Paylaşımın sevinçli ve istenilen durumlar için de yapılmasını isteyen Peygamberimiz, *"Sizden biriniz, kendisini için istediğini kardeşi içinde istemedikçe gerçek anlamda inanmış olamaz" (Buhari, İman, 7, Müslim, İman 71)* diyerek konunun önemine vurgu yaptığı görülür. Peygamberimiz, içinde bulunulan kötü ruh halleri ve kötü şartların paylaşımını da ister. *"Mü'minler birbirlerini sevmekte, birbirlerine acımakta ve bir diğerini korumakta bir vücut gibidir. Vücudun herhangi bir organı rahatsız olunca diğer organları da bu yüzden rahatsız olur" (Riyazüs-Salihin, I-271)* diyerek konuyu veciz bir şekilde açıklamaktadır.

Bununla birlikte Yüce Allah; *"...Kendilerinin ihtiyaçları olsa dahi, onları (kardeşlerini) kendilerine tercih ederler" (Haşr suresi, 9)* buyurarak kendinden önce müslüman kardeşini düşünmeyi, onun üzüntüsünün veya ihtiyacının giderilmesi mesajını vermektedir. Peygamberimiz, Müslüman kardeşinin sıkıntısını paylaşmak ve bu sıkıntısının giderilmesi için çaba harcamayı öğütler.

Diğergamlık (empati) yaparak diğer insanların problemlerine çözüm üretmek ve süreçte ki uğraşlar bu eylemi yapan insana zevk verir. Aslında paylaşım ve yardımlaşmayla diğer başka bir insanın sıkıntısının giderilerek o kişiye bir şeyler kazandırıldığı görülse de, işin sonucuna bakıldığında esas kazananın yardım eden ve paylaşan olduğu görülür.

Peygamber Efendimiz ise, müslümanların birbirleriyle kardeş olduğunu ve sıkıntılarını gidermedeki çabalarını şöyle dile getirir;

“Müslüman, müslümanın kardeşidir. Ona zulmetmez, haksızlık yapmaz, onu düşmana teslim etmez. Müslüman kardeşinin ihtiyacını gideren kimsenin Allah da ihtiyacını giderir. Kim bir müslümandan bir sıkıntıyı giderirse Yüce Allah o kimsenin kıyamet gününde ki sıkıntılarından birini giderir. Kim bir müslümanın ayıp ve kusurlarını örterse Allahü Teala da o kimsenin ayıp ve kusurunu örter” (Buhari, Mezalim 3, Müslim, Birr 58) diyerek paylaşımı öğütlemekte ve yardımlaşanları müjdelemektedir.

6.8. Ödüllendirme Yapardı

Hazreti peygamberimiz (s.a.v) öğretirken maddi ve manevi ödüllendirme kullanmıştır. Ödüllendirme de öğrenen kişinin faydasını gözetmiş, onun daha iyi öğrenmesinin kaygısını taşımıştır. Maddi ödüllendirmenin yanında bazen bu ödüllendirmenin Allah’ü Tela’ya o kişi için hayır dua etmesi şeklinde maddi olmayan, manevi ödüllerde olduğu görülür.

İbn-i Abbas (r.a) rivayet ediyor:

“Bir gün Peygamberimiz tuvalete gitti. Ben de abdest alması için bir kaba su hazırladım. Daha sonra sevgili Peygamberimiz su dolu kabı görünce, kimin hazırlayıp koyduğunu sordu. Benim hazırladığımı öğrenince ‘Allah’ım, onun dindeki anlayışını arttır!’” diyerek bana dua etti (Ertuğrul, 2006:102) diyerek maddi olmayan bir ödüllendirme yapmıştır.

6.9. Kolaylaştırın, Müjdeleyen Yönetim Anlayışı

Hz. Allah *"Ey Peygamber, gerçekten Biz seni bir şahid, bir müjde verici ve bir uyarıcı olarak gönderdik"* (Ahzab Suresi, 45) ayetinde Peygamberimiz (sav)'in müjde verici ve uyarıcı olduğunu bildirmektedir. Peygamberimiz (sav), insanları hem cehennem azabına karşı uyarıp korkutmuş, hem de onları dünyada iyilerin daima üstün geleceğini, ahirette ise sonsuz cennet hayatı ile müjdelemiştir.

Yaptığı işi, Allah'ü Teala'nın rızasını kazanmak ve karşılığını cennette bir güzellik olarak alacağını umarak yapan kişi, elbette ki işini sıkılarak, monotonluk içinde, işiyle özdeşleşmemiş bir alışkanlıkla veya mecburiyetten yapan kişiden çok daha farklı bir ruh hali ve davranışı içinde olacaktır. Hz. Allah, bu nedenle Peygamberimiz (sav)'e *"Müminleri hazırlayıp-teşvik et"* (Nisa Suresi, 84) şeklinde seslenerek, gerekli olan ortamı hazırlamasını istemiştir.

Hz. Allah bir başka ayetinde ise, *"Müminlere müjde ver; gerçekten onlar için Allah'tan büyük bir fazl vardır"* (Ahzab Suresi, 47) buyurarak Allah'ın emrine ve Peygamberimiz (sav)'in ahlakına uyan her müminine Allah'tan bir ikram olduğunu bildirmektedir. Bunun yanında her müslümanın diğer din kardeşlerini güzel ahlak ve amelleri yapmalarının sonucunda kendilerini bekleyen güzel son hakkında birbirlerini müjdelemelerini istemektedir.

Yine, insanların gühanlarından dolayı ümitsizliğe kapılmamaları gerektiği, af dilenmesi durumunda bağışlanabilecekleri Peygamberimiz (sav)'e müjdelemesi emredilen konulardan biridir: *«...De ki: "Ey kendi aleyhlerinde olmak üzere ölçüyü taşıran kullarım. Allah'ın rahmetinden umut kesmeyin. Şüphesiz Allah, bütün günahları bağışlar. Çünkü O, bağışlayandır, esirgeyendir"* (Zümer Suresi, 53)

Bu ayeti kerime de insanların yanlış ve hatalar yapabilecekleri, günah olan eylemlerde bulunabilecekleri belirtilmektedir. Bununla beraber bu yanlışlardan dönülmesi, kötü işlerin terkedilmesiyle birlikte çok bağışlayıcı olan Hz. Allah'tan af ve bağışlanma dilenmesi gerektiği belirtilmektedir.

Peygamber Efendimizin (s.a.v) uyguladığı etkili yöntemlerden birisi de müjdeleme yöntemidir. Birçok konuyu öğretirken “müjde vereyim mi?, müjdeler olsun” gibi insanların ilgisini çeken, ruhlarını heyecanlandıran, merak oluşturan bu yöntemi kullandığı görülür. Bunun yanında, “...*Kim Allah'tan başka ilah olmadığına ve benim O'nun peygamberi olduğuma ihlaslı bir şekilde kalbiyle iman ederse cennete girer*” (Müslim, İman, 10), demektedir, bir başka sözünde; “...*Faziletine inanarak ve mükâfatını umarak Allah rızası için ramazan gecelerini ibadetle geçiren kimsenin geçmiş küçük günahları bağışlanır*” şeklinde de belirtilen eylemleri yapanları af ile müjdelediği görülür.

Kuranı Kerimde Hz. Allah'ın gelecekle ilgili müjdeler verdiği de görülür. Yüce Allah; “*Ve seveceğiniz bir başka (nimet) daha var: Allah'tan 'yardım ve zafer (nusret)' ve yakın bir fetih. Müminleri müjdele (Saff Suresi, 13)* buyurarak inanlara müjdeli haber vermiştir. Peygamber Efendimizin de aynı şekilde gelecek hakkında müjde verdiği görülür. Peygamberimiz, İslâmiyetin henüz ilk yıllarındaki sıkıntılar yaşanırken, etrafında toplanan az sayıdaki sahabeye şu müjdeyi vermiştir: “*Siz bütün düşmanlarınıza galip geleceksiniz. Ayrıca hem Mekke'yi, hem Hayber'i, hem Şam'ı, hem İran'ı, hem Mescid-i Aksa'yı fethedeceksiniz. Üstelik İran ve Rum gibi en büyük devletlerin hazinelerini aranızda paylaşacaksınız*”

Bununla birlikte Peygamber Efendimiz (s.a.v), yöneticiler, liderler, eğitimciler kısaca herkese bütün işlerde kolaylaştırıcı ve müjdeleyici olmak, insanı iyi-kötü bütün özellikleriyle bir bütün olarak kabul ederek, bu doğrultuda yöntemler uygulama temel stratejisini verdiği görülür. Bu konuda; “*Kolaylaştırınız! Zorlaştırmayınız! Müjdeleyiniz, nefret ettirmeyiniz! Birbirinizle anlaşın, iyi geçinin, ihtilâfa düşmeyin!*” (Buhârî, İlm 12, Edeb 80, Müslim, Cihad 6, 7,) diyerek kolaylaştırıcı ve müjdeleyici olunmasını istemektedir.

İnşirah suresinde ise Yüce Allah; “*Muhakkak ki her güçlkle beraber bir kolaylık vardır ..*” (İnşirâh suresi, 5) buyurmakta, zorluklar karşısında yılgınlığa düşülmemesini, bunların yanında kolaylıklarında verildiğini bildirmektedir.

6.10. Merhametli Bir Eğitimci

Merhamet, herhangi bir canlıya karşı sevgi, şefkat ve acıma duygusudur. Allah'ın insana verdiği bu duyguyu en iyi yaşayan ve yansıtan Hz. Peygamberimizdir. Çünkü Allah O'nu âlemlere rahmet olarak göndermiştir. Kur'an-ı Kerim bu durumu şöyle açıklar; *“(Resulüm!) Biz seni alemlere ancak rahmet olarak gönderdik (Enbiya,107).*

Sevgi, acıma ve merhamet Rabbimizin sıfatlarından. Hz. Allah'ın Rauf ismi, çok şefkatli olduğuna, Rahim ismi ise çok merhametli olduğuna delalet eder. Kuranı Kerim'de; *“...Rabb'im çok merhametlidir, çok sevendir” (Hud suresi, 90)* buyrulur bu duruma dikkat çekilmektedir.

Hz. Allah kendi “Rahim” ve “Rauf” sıfatının ikisini birden Peygamber Efendimize vermiştir. Kuranı Kerimde Peygamberimizin bu özellikleri şöyle açıklanmaktadır: *“Andolsun size kendinizden öyle bir peygamber gelmiştir ki, sizin sıkıntıya uğramanız Ona çok ağır gelir. O size çok düşkün, müminlere karşı çok şefkatlidir, merhametlidir” (Tevbe, 128).*

Hz. Muhammed, sevme, acıma, değer verme duygularına çok önem vermiş, yakın çevresine bu özelliklere sahip olmaları konusunda yol göstermiştir. Özellikle çocuklara karşı bu duyguların gösterilmesi gerektiğini sıkça belirtmiştir. Erken çocukluk döneminde öğrenci olarak okullara gelen çocuklara karşı davranışların ana teması hakkında belirleyici bir sözü şöyledir: *“Rahman (olan Allahü Teâlâ) merhamet edenlere rahmet eder. Siz yerdekilere merhamet edin ki, göktekilerde sizlere rahmet etsin” (Sünen-i Tirmizi).*

Peygamber Efendimiz eğitimcilerin çocuklara, öğrencilere yaklaşım şeklini çok veciz bir şekilde şöyle dile getirdiği görülür: *“Küçüklerimize sevgi ve şefkat göstermeyen, büyüklerimize saygı göstermeyen bizden değildir” (Tirmizi, Birr, 15).*

Peygamber Efendimizin engin şefkati ve deryalar gibi merhameti konusunda Usame bin Zeyd (r.a) şöyle anlatıyor:

“Hz. Peygamberimizin yanındaydık. Kızı Zeynep ona, “Oğlum ölmek üzere, lütfen bize kadar geliniz” diye haber gönderdi. Rasülü Ekrem de kızına selam ile birlikte şu cevabı yolladı:

“Kızım! Alanda verende Allah’tır. Onun yanında her şeyin belli bir ömrü vardır. Sabret ve ödülünü Allah’tan bekle.”

Bu defa Hz. Zeynep, “Ne olur, mutlaka geliniz” diye ikinci kez ısrar etti. Peygamber Efendimiz Sa’d bin Ubade gibi sahabilerle birlikte kızının evine gitti. Nefes almakta zorluk çeken çocuğu Peygamber Efendimizin kucığına verdiler. İşte o zaman Allah’ın Elçisinin gözlerinden yaşlar boşandı. Bu durumu gören Sa’d bin Ubade hayretle:

“Ey Allah’ın Rasülü, bu ne haldir?” deyince, Peygamber Efendimiz şunları söyledi:

“Bu, Allah’ın kullarının kalbine koyduğu merhamet duygusudur. Allah bu duyguyu şefkatli kullarına verir” (İbn-i Mace, Cenaiz 53) diyerek bu duyguya vurgu yapmışlardır.

Hz. Allah İslam dininin tebliğ edildiği insanlara karşı Hz. Muhammed’in, merhametli ve ulaşılabilir olmasını istemekte “*Ve sana uyan müminlere kanadını indir*” (Şuara suresi, 26/215) şeklinde öğüt vermektedir.

Diğer taraftan Hz. Allah, Peygamberimize yumuşak davranmasının getirilerinden haber vermekte, aksi olsaydı sonucun ne olacağını belirtmektedir. Eğitimcilerin katı kalpli değil yumuşak huylu, bağışlayıcı, danışarak iş yapan, kararlılık sahibi olmaları konusunda mesaj vermektedir. Bu durumu Kuranı Kerim şöyle açıklar; “*Sen (o zaman), surf Allah’ın rahmetiyle onlara karşı yumuşak davrandın. Eğer kaba, katı yürekli olsaydın, onlar senin etrafından dağılıp giderlerdi. Artık onları sen bağışla, onlar için Allah’tan mağfiret dile. (Yapacağın) işlerde onlara da danış, bir kere de azmettin mi, artık Allah’a dayan. Muhakkak ki Allah kendine dayanıp güvenenleri sever*” (Al-i İmran suresi, 3/159).

6.11. Yalan Söylememe

Dinimizde yalan kesin bir şekilde yasaklanmıştır. Yüce Allah Kuranı Kerim’de “...Yalan sözden kaçının” (*Hac suresi, 30*) buyurarak, yalancılık yapmayı kesinlikle yasaklamıştır.

Yalan söylemenin toplumsal ve bireysel birçok kötü yanları vardır. Yalan, bireyleri küçük, güvensiz, değersiz göstereceği gibi toplumlarında düzen, akışkanlık, adalet ve mutluluğuna giderilmesi imkansız olan birçok zararlar verir.

Yalan konusunda bir hadisi şerif şöyledir:

“Peygamberimize sordular:

“Ey Allah’ın Rasülü! Mü’min korkak olur mu?”

“Evet olabilir.” Şöyle denildi: ‘da

“Peki Mü’min cimri olur mu?”

“Evet olabilir.”

“Mü’min Yalancı olabilir mi?”

“Hayır, asla!” (*Muvatta*). Görüldüğü üzere “yalancılık” sıfatı mü’minin sahip olamayacağı yegane sıfatlardan birisidir.

Yine Peygamber Efendimiz yalancılık özelliğine sahip olanların, Cehennem’in en alt tabakasının müdavimleri olacak olan münafıklar guruhundan olma konusunda şiddetli bir uyarıda bulunmaktadır. Hz. Peygamberimiz (sav);

“Dört özellik vardır; kimde bu özellikler bulunursa o kimse halis münafıktır.

Kimde bunlardan biri bulunursa onu bırakıncaya kadar kendinde nifaktan

bir özellik var demektir. Emanete hıyanet eder. Konuşunca yalan söyler.

Söz verince sözünde durmaz. Husumet edince, kıskanınca haddi aşar”

(*Buhari, İman 24*) diyerek yalancılığın kötülük derecesini bildirmekte ve yalancıların düşeceği durumu belirtmektedir.

Yalanın yakın arkadaşı ise hiledir. Hile, insanları kandırmaktır.

“Birgün Hz. Muhammet (s.a.v) pazarda buğday satan bir adamın yanına gelir. Elini buğdaya daldırır, parmaklarına ıslaklık gelir. Bunun üzerine şöyle der: “Buğday

sahibi bu ne?” “Üzerine yağmur yağdı Ya Rasülellah!” der buğday sahibi. “Islak kısmı insanlar görsün diye buğdayın üstüne getirseydin ya! Aldatan bizden değildir!” (Müslim, İman, 164). Görüldüğü üzere insanları kandırma, onlara düzenbazlık yapma gibi kötü fiillerin müslümanda olamayacağını belirtmektedir.

7. Sonuç ve Öneriler

7.1.Sonuçlar

Hz. Muhammed (sallallahü aleyhi vesellem) öğretmenlik mesleğinin çok önemli olduğunu ifade etmiştir. Bilimle uğraşanların ibadet yaptıklarını, onların bu uğraşları esnasında Allah yolunda olduklarını belirtmiştir. Eğitimcilerin amaçlarının ve hedeflerinin olduğuna değinerek, “*Mü’minin niyeti, amelinden hayırlıdır*” (Mecmeu’z-Zevâid, 1/61,109) şeklinde bu durumu dile getirmiştir.

Yine, insanlığa faydalı ilim öğrenilmesini, öğrenilen bilgilerin yaşanılan hayatta uygulanmasının gerekliliğini, bilim insanlarının peygamberlerin varisleri olduğunu, bilerek amel yapanların bilmeden yapan diğer insanlara göre üstün olduklarını, ilim öğrenmenin herkese farz olduğunu, özellikle kız çocuklarına hem eğitim hem de öğretim verilmesini gerektiğini söylemiştir.

Öğreticilerin davranışlarıyla topluma ve öğrencilere rol model olmalarını, onların doğru, dürüst, sözünde duran ve emaneti koruyan kişilik yapısına sahip olmalarını, insanların küçüklerine merhamet, sevgi ve şefkat besleyen, büyüklerine ise saygılı olmalarını öğütlemektedir.

Liyakat ilkesine işaret ederek, insanlara güçlerinin yeteceği kadar, yetenekleri ve donanımları oranında iş yüklenmesini ve sorumluluk verilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Hz. Muhammed (sallallahü aleyhi vesellem), Allah’ın verdiği aklın kullanılmasını, düşünme eyleminin gerçekleştirilmesini ifade etmiştir. Bununla birlikte, kararlılık gösterilmesi gerektiğini Yüce Allah Ali İmran suresinde (3/159) “...*(Yapacağın) işlerde onlara da danış, bir kere de azmettin mi, artık Allah'a dayan...*” şeklinde ifade etmektedir.

7.2.Öneriler

İnsanlar Hz. Muhammed (sallallahü aleyhi vesellem)'in hayatını öğrenmeli, bununla ilgili ilköğretim ve ortaöğretim müfredatında daha fazla yer verilmelidir. Basın, yayın, televizyon ve internette aydın din adamları tarafından Hz. Muhammed (sallallahü aleyhi vesellem)'i anlatan programlar yapılmalıdır. Kutlu doğum haftası etkinliklerinde daha fazla insana ulaşarak peygamberin sevgi, hoşgörü, çalışmak, üretmek, ibadet konularındaki görüş ve öğütleri topluma açıklanarak toplum tarafından içselleştirilmesi yönüne programlar yapılmalı.

Eğitim liderlerinin liyakatlı, donanımlı, iş odaklı olmaları yanında sevgi, şefkat, merhamet duyguları aktif olan yöneticiler olarak yetiştirilmeleri için programlar planlanıp, uygulanmalıdır.

Kaynakça

- Akyüz, Y., (1994). *Türk Eğitim Tarihi (Başlangıçtan 1993'e)*. İstanbul: Kültür Koleji Yayınları.
- Arıkan, H.,(1998). *Muhtasar İslam Tarihi Siyer-i Nebi (Peygamber Efendimizin Hayatı)*. İstanbul: Fazilet Neşriyat.
- Canan, İ., (1997). *Hadis Ansiklopedisi Kütübü Sitte*. (Sahih-i Buhari, Sahih-i Müslim, Sünen-i Nesai, Sünen-i Tirmizi, Sünen-i Ebu Davut, Sünen-i İbn Mace) Ankara: Akçağ Yayınevi.
- Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır (2011). Hak Dini Kur'an Dili (Meal), http://www.kuranikerim.com/m_elmalili_index.htm (Erişim: 05.04.2011).
- Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır (t.y.). *Hak Dini Kur'an Dili. (Sadeleştirilmiş)*, İstanbul: Feza Gazetecilik A.Ş.
- Ertuğrul, H., (2006). *Herkesin Öğretmeni Hz. Muhammed (a.s.m.)*. İstanbul: Nesil Yayınları
- <http://www.islam-tr.net/islami-kavramlar/797-ameller-niyetlere-goredir.html> Ameller Niyetlere Göredir. Erişim: 20.05.2011.
- http://tr.wikipedia.org/wiki/Elmal%C4%B1%C4%B1_Muhammed_Hamdi_Yaz%C4%B1r (Erişim: 05.04.2011).
- <http://www.sorularlaislamiyet.com/qna/3962/ameller-niyetlere-goredir-hadisini-nasil-anlamaliyiz.html> Ameller niyetlere göredir- hadisini nasıl anlamalıyız? Erişim: 20.05.2011.
- Kilinçli, S., (2007). *Akıllı İle İlgili Hadislerin Tesbit ve Tenkidi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Adana.
- Muhyiddin-i Nevevi (1991). *Riyazüs-Salihin ve Tercemesi* (Çeviri: Kıyamüddin Burslan & H.Hüsnü Erdem). Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı yayınları.
- Nural, E., (2010). *Eğitimde Yeni Yaklaşımlar Ders Notları* .(Yayınlanmamış). KTÜ, EYTPE, Trabzon.
- Nural, E., (2008). *İnsan İlişkileri ve İletişim*.(Editör: Adem Solak). Ankara: Hegem Yayınları.

Yıldırım, A. & Şimşek,H., (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*.
Ankara: Seçkin Yayıncılık.